

vincia, qui nos circumneunt, monent, consolantur, qui pro nobis excubias agunt, concedit. Et sane ipsos invocarunt sapientissimi sanctissimique Patres, Augustinus annot. in Job. conc. 2, cap. 19; Basilus in Psal. 53; Chrysostomus orat. 8 apud Jacobum Bevernum, alii quo in Litaniarum opusculo, istis vel comites vel asseclas adjungeham. Sed omnium veluti nomine acclamat et dicit S. Ambrosius libro de Viduis: « Obsecrandi sunt angelii, qui nobis ad praesidium dat sunt; » ipsoque Ambrosio maior Ecclesia, cuius vox: « S. Raphael, ora pro nobis. Atque haec de iis quae ad verum Tobie Saræque precatiois effectum, primo spectabant.

Jam secundò ad idem effectum spectat quod versus 24 eorum illæ preces exaudita sint. Necessitate illa hic difficultas, nisi quam varia textuum afferi lectio. Sic enim Latinus: *In tempore exaudita sunt preces, amborum in conspectu gloriae summi Dei.* Hebreus verò: *In tempore illo exaudita est oratio amborum in conspectu ipsius Sechanah, et in conspectu throni glorie Jehovah; oratio quidem Tobie pro cunctate oculorum suorum, oratio verò Saræ pro humiliatis parentum suorum.* Quid Jehovah sit, dictum in Exodo cap. 6, sed Sechanah, ut ait Rabbi Elias, est ipse Spiritus sanctus, ita nuncupatus, quod Hebrewi sacrum valeat habere; ipse verò in prophetis virisque sanctis habite soleat Jesus 22, Deuteron. 1, Genes. 9. Græci porrò textus, Complutensis, Venetus, Basiliensis, ita legit: *Exaudita est oratio amborum in conspectu gloriae magni Dei.* Romanus verò correctus: *Exaudita est oratio amborum in conspectu gloriae magni Raphaeli.* Si textum istorum aliquis mendum haberet, id in ultimo potius hæc rarer arbitratur, quia ceteri multò plures, et omnes tam Græci quam Hebrewi et inter se et cum Latino congruent. Nihil tamen immunitum puto, quia sèpè accedit ut isti textus eadem in historiâ diversas, non adversas res proponant, sicutque haec omnes bona, veræ. Cùm autem illi, hæc in conspectu gloriae Dei preces exauditas, scis patet, eas à gloriose, suorum in majestatis solo metaphorice consistente Deo auditas; sed quid, in conspectu gloriae magni Raphaeli exauditas? Expositiones tres afferri queunt. Prima, ut per Raphaëlem Deus ipsem accipiat. Id enim, ut supra vidimus, verbis vis omnino concedit. Altera, ut Raphael angelus quidem sit, sed ejus gloria ipse rursum Deus appelletur, quemadmodum Psalm. 5: *Tu, Domine, sus-*

ceperis meus es, gloria mea, et exaltans caru meum. Si enim S. Paulus 2 Corinth. 14, Corinthiorum gloria est, si Judith Hierosolymorum, cap. 15, si S. Pulcheria, Ecclesiarum, in synodo Chalcedonensi, si denique illus dominus climenti et famularum, illus magister discipulorum, parens illius filiorum, Ecclesiastici 3, v. 15, quanta Raphaelis omnijunque penitus angelorum gloria Deus est? Tertia verò expositio est, ut in gloriis magni Raphaeli angelis conspectu exaudita sit precatio. Quia enim eam divinæ majestati offere debuit, eam quoque prius ut audiire necessere fuit, quemadmodum et supra dictum est. Ipse ergo antequam preces illas offereret, exaudiuit, exauditasque postea obtulit. Et hæc simplicissima expositio videtur, maximèque huic Sepluaginta Romano textui consentanea; foret enim magna verbis ambiguitas, si proprium hoc Raphaëlis nomen modò angelum, modò Deum in uno eodemque loco significaret. Deinde, etiam Michaelis et Gabrieles nomina, eorum si notis consideretur, Deo et Christo Domino tribui possent, quis tamen Scripturarum liber ita loquitur? Dixit quidem Beza in S. Judas Epistola v. 9, Michaelen, de quo inibi agitur, esse Jehovah; sed hoc tantummodo dicit ut ejus loci difficultatem effugiat, et adhuc fortè apposuit, simulque admodum inepti, dum apud Zachariam c. 5, v. 1, angelum Jehovah, ipsum Jehovah esse vult, prorsus ac si dicaret, domini alicuius famulam esse ipsum dominum. Si ipsum præterea editionis Romana contextum aspiciamus, planissime de angelo Raphaële sermonem hic esse intelligamus. Nam ubi noster textus, et Hebrewi et Græci ali subdunt: *Et missus est angelus Domini sanctus Raphael,* omittit hic Romana illa editio Raphaelis nomen, et tantum ait: *Et missus est curare duos illos.* Quis verò missus est? Nome illæ ipse qui nominatus anteua fuerat, Raphael? Neque tamen editio Romana tacet a Deo quam preces istas exauditas. Cùm enim ait missum Raphaëlem, ut illos curaret, indicat eum à quo missus est, precibus illis annuisse, hancque idcirco Raphaeli provincianum imposuisse.

Ceterum, tertium, id est, quod ad Tobiam precatiois effectum verum pertinet: *Missus est angelus Domini sanctus Raphael,* ut curet eos ambos. Ille admiraberet, à locator, summam Dei bonitatem, si mente paululum agites et expandas, quis sit qui mittitur, à quo mittitur, ad quosnam mittitur, et ad quid. Mittitur angelica prestans et nobilis admodum

natura, mittitur à summo Deo ad tam viles abjectosque homulos, ob rem adeò minutam et exilem. Quis etiam si res vulgo nota videatur, non obstupescat? Obstupescet certè Deumque idcirco laudabit, et laudari ab omnibus optabat, D. Bernardus, cùm istud universè consideraret serm. 12, in Ps. Qui habitat, ac diceret: « Angelis suis mandari de te, ut custodiatur te in omnibus viis tuis. Confiteatur Domino misericordia ejus, et mirabilis ejus filii hominum. Confiteantur, et dicant inter gentes, quoniam magnificavit Dominus facere cum eis. Domine, quid est homo, quia immotuisti ei, aut quid apponis erga eum cor tuum? Apponis cor erga eum; geris pro sollicitudinem; curam illius habes. Denique ei mitis Unigenitum tuum; immittis Spiritum tuum; promisisti etiam vultum tuum. Et ne quid in ecclœbus vacet ab operâ sollicitudinis nostrâ, beatos illos spiritus proper nos mitius in ministerium; custodes nostra deputas; nos nostros jubes fieri pedagogos. Parum est enim quid facis angelos tuos spiritus, facis et angelos parvulorum. Denique angelî eorum semper vident faciem Patris, illos utique tam felices, et tuos ad nos, et nostros ad angelos facis. Angelis suis mandari de te. Mira dignatio et vera magna dilectio charitatis. Quis enim quibus, de quo, quid mandavit? Studiosè consideremus, fratres; diligenter commendemus memorie hoc tam grande mandatum. Quis enim mandavit? Is, cuius sunt angelî; cuius mandatis obtemperant; cuius obediunt voluntati. Nempe angelis suis mandatis de te, ut custodiatur te in omnibus viis tuis. Nec connotatur, quin etiam in manibus tollant te. Summa ergo majestas mandavit angelis; et angelis suis mandavit, illis utique sublimibus, tam beatis, tam proximis sibi cohærentibus, tam familiariter adhærentibus, et verè domesticis Dei. Mandavit de te. Tu quis es? Domine; quid est homo, quid memor es ejus, aut filius hominis, quondam reputas eum? quasi verò non sit homo pectredo, et filius hominis vernis; sed quid putas mandatis de te? Numquid scriptis contra te amaritudines? Numquid ut contra folium, quod vento rugitur ostendat potentiam suam, et stipulam siccam persequantur? Numquid ut tollant impium, ne videat gloriam, Dei? Mandandum istud est, non mandatum. Non recedas ab adulutorio Altissimi; in protectione Dei coli commorare, non de te illud quandoque mandetur. Quem

QUESTIUNCULA XV.

QUONOMO SARE VIRI MORTU?

(Tob. cap. 5, v. 8, et cap. 6, v. 14.)

Hoc ait, cap. 6, 14, Tobias: *Audi, quia dæmonum occidit illos.* Id verò falsum minimè fuisse summa omnium consensio est, et textus ipse demonstrat. Nam ibidem, vers. 17, idcirco subdit angelus, *in quos accipere solet dæmon potestatem,* et capite 8, vers. 5, idem dæmon apprehenditur et religatur, deincepsque versu 18, tanquam inimicus, qui Roguelum persecueretur, excluditur, itemque, c. 12 versu 5, à Sarâ dæmonum compescitur, ne videlicet, quemadmodum septem alios, ita et Tobiam intermerget. Ideo enim et fossa fodieratur, cap. 8, vers. 12; et omnium clarissime c. 5, v. 8: *Asmodeus occiderat eos.* Sed quoniam eos mortis generè occidit? Venerabilis Beda in anteua expositum caput, eos à dæmonie ra-

ptos asserit; sed iis tum sepulcro minime opus fuisset. Qui enim, si riapuntur, aut quod deve-
nerint ignoratur, aut certe aliquem in locum remotiorem, ut de sepulcrâ corum cogitari vix possit, transferuntur. Dicebat vero Raguel cap. 8, versus 12: *No fortè simili modo evenerit ei, qui et ceteris septem illis viris, qui sunt ingressi ad eam.* Idemque fortè ita exponi Beda queat, ut *rapto* caput, quasi è medio sublatos, seu, è vivorum numero *rapto*, loquendi modo quo nitor Sapiens Sapientie 4, v. 11; *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius.* Modum vero speciem mortis patefacit, in Greco, supra, c. 5, v. 8, irata et contumeliam dominam proscindens famula. Dicit enim: *Non intelligis, quæ viros tuos suffocasti?* Nam quod' fecerit Asmodeus, hoc lingua mendaxque in dominum conferebat ancillula. *Suffocatio* porrè duplex est: Una quæ ad vitam quidem eripiendam tendit, sed tanta nondum est ut eripiat, nisi magis intendatur et angeatur. Et sic à Platone et Thucydide dictum aës *νήστης*, unde calidior aer et locus apud Galenum et Plutarchum, *νηστός*. Sic epiphantes, seu suppressio nocturna, cuius et mentio anteā incedit, posteaque, cap. 8 recedit, suffocare solet; et idcirco à Themisone et Paulo Aeginetâ lib. 5, cap. 25, *νηστός*, et *νηστόν* vocatur. Sic denique cibi quidam suffocant, et febris, et apud Demosthenem atque Lucianum, ira. Quid servus ille nequam Matthæi 18, v. 28? Nonne suis ipse manibus conservuntur tenuis, suffocabat eum, dicens: *Redde quod debes!* Altera suffocatio est, quæ tantoperè increscit, ut vitam penitus auferat, sive aliquo jam dictorum modorum fiat, sive alio, ut aquis, quemadmodum Marci 5, porci suffocant; sive laqueo, qui apud Hesychium idem *νηστός* dicitur, unde, et apud Aristopanem, *θάνατος*; *θάνατος*, via quæ ad inferos duicit, suffocator. Daemon igitur septem istos Saræ sponsos, majora isti et lethali suffocatione suffocavit, vel intercluso spiritu, nimisq[ue] fervore, cum et ipsi libidine nimis inflammati arderent; vel assumpto ad tempus corpore, injectisque in illorum colla manibus; vel aliquo etiam laqueo sceleratus eorum fauces obstringendo; vel denūm epiphante gravissimo ipsis ita premeendo, ut respirare seseque movere nihil possent. Hoc enim mortis genera, quando, divina ei justitia concedit libertissimè crudelissimum toror iste uitio, et usus verè est contra illos de quibus, cap. 6. Cum Symphoriani urbis praefecti filii, voluptatum

flamnis totus ardens, sceleratâ sanctam Agrem manu contingere, cecidit in faciem suam, et praefocatus à diabolo, expiravit, inquit serm. 90 D. Ambrosius. Quin et pro humani suâ crudelitate quosdam etiam interdum suffocare carniex ille nitor, quos tamē divina mirabiliter bonitas conservat. Vir nobilis et valde religiosus à quodam imperii principe, ut ejus confessione audiret, vocatus erat. Timens vero diabolus ne per sacram confessionem, à peccatorum inferorumque laqueis princeps illi solvereatur, ipsum impetustate nocte confessarium suffocare voluit, ni sacris preciis verbiis fuisse ejus furor inhibitus, ut refert lib. 2, cap. 29, n. 23. Cantipratenus. Arcadius vero Cyri archiepiscopus et ex eo S. Damascenus oratione 5 de Imaginib[us]: *Contigit, cait, ut vir quidam mercator civitatis Antiochiae gravi molestia ab improbo demoni affligatur, diuque angeretur, adeò ut spicrandi facilitate intercluso suffocaretur. Hic prefectus ad sanctum Simeonem est, et ejus precibus ita sanitatem assecutus, ac si nihil cunctum perpassus esset.* Si quis vero contendat, canonem Episcopi 26, quest. 5, omnem illius ascendendi potestatem demonibus negare, quod neque in melius, neque in deteriorius creaturam ullam transformare possint, idemque neque è vivo animali cadaver efficerre, occurrundam, agi eo loco de propria demonis potestate, ut per seipsum absque Dei nutu id possit, ne, ut ibi dicitur, creator et divinitatis aliqd præditus existimetur. Deinde loquitur etiam canon de perfectorum animalium in aliâ perfecta translatu et verâ metamorphosi. Cadaver vero nūc ejusmodi?

QUESTIUNCULA XVI.

UBI ET QUANDO IDEM A DEMONIO SUFFACTUS?

In Græco, cap. 6, vers. 14: *Ἐν τῷ νηστῷ,* in thalamo nuptiali, suffocati dicuntur, cap. 7, vers. 11: *Ὀντοί ἐπειδηποτέροι τοῖς αὐτοῖς ἀνθρώποις τὸν νηστόν,* quando ingredicantur ad ipsam Saram, moriebantur sub noctem. Et c. 5, vers. 8: *Δαιμόνιοι ἀπεκτενεῖσθαι αὐτοὺς τὴν ἀνθρώπου ἀρέαν μετ' αὐτοῖς, διὰ τὸ νηστόν,* daemonum eos interficiunt, priusquam cum et ipsi fuisse, ut in mulieribus, id est, priusquam uxoriam cum ea consuetudinem habuissent ut moris, seu, ut Hebreworum alter alt, priusquam cum eis cubuisse, et aliorum, priusquam appropinquarent ad eam, more universa terra. At in Latino, c. 5, v. 8: *Asmodaeus occidat eos, mox ut ingressi fuerint ad eam.* Quod ita Badwellus accipit, quasi

diceret S. Hieronymus, eos cum eis congressos esse. *¶* Sed omnes, addit, Hebrei, quos quidem videtur, illos anni congressum, necatos fuisse memorant. Id tamē haudquaque vel S. Hieronymus, vel textus noster inficiatur, cum de ingressione loquatur, quæ in Sarathalamum et cubiculum ingressi sunt viri illi; quam etiam ingressione nominavit Græcus, cap. 7, vers. 11, et paulo ante vidimus, *τὸν νηστόν πέποιθεντο τοὺς αὐτούς, quando ingressabantur ad ipsam.* At hoc Badwellus vide noluit; sed, ut aliam in sententiam lectorum abducere, verit, sub noctem quæ erant ad eam accessuri, interierunt, quasi non accesserint. Ad ipsam ergo accesserunt, qui ejus thalamum inierunt; ad ipsam non accesserunt, quia eam non inerunt. Atque hinc patet, illibata integrumque penitus virginem Saram fuisse, cum Tobie in matrimonium collocaretur. Unde, cap. 3, vers. 12, dám Græcæ dicitur: *Untus ipsorum nomina non est, ad veterem illam consuetudinem respicitur, quæ à maritis uxores cognominabantur, non simpliciter, sed quando ex ipsis potebant, vel ab ipsis saltantem cognite fuerant, Isaia 4: Invectet nomen tuum super nos.* Sic Maria Cleopha uxor, et aliorum aliæ dictæ sunt. Hinc vero intelligitur, quæ verum sit illi apud Bensiram proverbium: *Sponsa ascendit in thalamum, ne quid ei eventurum sit novit,* ut in latissimis etiam rebus animi semper modestam et sanctam quædam sollicitudinem reineamus, cum, ut addit in Syro-Chaldaico Bodrianus, iuxta Latinorum proverbium: *Inter calicem et os, multa soleant interficere.* O quam facilis è summo gaudio in luctum summum catastrophe è nuptiali thalamo in ferale tumulum! In certum est, et, epistola 26, Seneca, quo te loco emors expectet. Itaque tu illam omni loco expecta.

QUESTIUNCULA XVII.

SARE VIROS CUR INTERFERERET ASMODEUS?

Causa in textu Græco hic una datur, in Latino nostro altera. Illa est, *τὸν δαιμόνιον φέλει σύνειναι,* id est, quæ daemonum ipsam amat. Ubi duo sanè non facilius in questionem vocari possunt, quo scilicet amore ipsam amaret demon, et quomodo ex eo amore fecit, ut in Saræ viros impetum faceret, eosque occidet. Quod prius, certò statuendum, demonis amorem istum supernaturalem haudquaque fuisse. Nulla enim sceleratissimis damnatisque spiritibus charitas est, nisi fateri quis vellet,

magis attigit, commendatam à peregrinante viro uxorem diligentissime, cisi procacem alloquin ipsam procarantur multi, custodierit. Apud Guillelmum Parisiensem, p. 2, c. 8, est alius, qui cum Ludione quodam suaviter ludat, jocetur, cachinnetur. Apud Agricolam, lib. de subterraneis Animalibus, adeò mites, hominibusque amici demones quidam referuntur, ut à Germanis eam rem *guteoli* appellentur. Apud D. Hieronymum, cùm demone S. Hieronimorum interrogaret: *Dic quare ausus es ingredi pueram Dei? Ut seruarem, inquit, eam virginem.* Vel hoc iugiter extremo, vel superiorum modorum aliquo, videri queat amasse Saram Asmodeus. Enucleatus tamen et verius, ut res tota perspiciat, intelligendum est, cùm verè amat creatura intelligens aliam, duo concurrere soleat. Primo, ut qui amat, ei quem amat, ipsius causa, bonum quidquam optet, idque illi pro viribus proceret. Delinde, ut in eo qui amat, causa quædam insideat, ob quam ad eum amandum illucitur aliis. De demonibus verò, cùm sint hominum omnium hostes plus quam capitales, sibi quis persuadat, nobis eos boni quidquam cupere? Totum illorum genus in nostrum ardentinissimi invidae odioque facibus, jam à primo Adam exorsu, flagrare semperque flagrare, Christianorum quis ignorat? Ejusdemque verò non est, extremo quodam odio quemquam odisse, ipse que bonum vel minimum avere, multò minus pro virili conciliare. Causa verò eum hominum aliquos demona diligunt, quæ in his esse potest? Num natura ipsa humana? num aliquod accidens? Illam sanè, quamvis cum eā intelligendi societatem quandam habeant, oderunt tamen pessimè, adeò ut ex momento illo quo infra istum hominis naturam, in gehenna barathrum infelissimè deturbari sunt, et quo ipsa supra ipsos, ad beatissimum Dei conspectum et admirabilem illum divina hypostaseos conjunctionem, quām altissimè sublata et evicta est, eam deflatam penitus, è totaque rerum universitate subtulat vellent. Homini verò accidens, demones ad amandum quodnam invit? An morum similitudo? An animi vel corporis bonitas aliqua? Si morum similitudo, Saram equidem amicitia complecti non potuit Asmodeus. Hæc enim sancta, religiosa, Dei amantissem, illi sceleribus coopteris maximis, impieatis totus amens, furiali Numinis odio totus insanus. Disparis mores, disparia studia, inquit lib. de Amicitia Tulius, sequuntur, quorum dissimilitudo disso-

ciat amicitias. Nec ob aliam causam ullam boni improbis, improbi bonis amici esse non possunt, nisi quod tanta est inter eos, quanta maxima potest esse morum studiorumque distantia. Neque tamen morum omnium similitudo amorem parit, sed honorum et inter bonos. Superbum superbus nunc amat? ignavum ignavus, rivalum rivalis, iracundum iracundus? itemque in aliis vitiorum generibus. Et notum illud, de quo 2 Rhetor. Aristot. c. 4, figura sigulus. Adi, si plus quiddam vis, eundem Aristoteli lib. 3 Ethic., c. 4 et 5, lib. 9, c. 4.

Animi bonitas vel in rerum cognitione vel in virtute sita est. Neutra homini demonem adjungit. Nam et illam ei quantulameumque invidet; et hanc animo intuetur iniquissimum. Alioqui sanè quod quisque esset vel doctor vel melior, eō eum adamarent magis demona. Et quia in Christo Domino sapientia thesauri omnes, omnia omnis sanctitatis ornamenta, quām extimò ipsum ipsiusque sanctissimis angelos coelitesque omnes amore prosequentur! Tantas sanè virtutis pulchritudo est, splendor et dignitas tanta, ut vel in hoste, quemadmodum in Pisonem sensit Cicero, amari soleat, etiam ab inimicissimis et barbarissimis; attamen hominibus, et hominibus hæc in vita vii constitutis. Nam desertores isti spiritus tam nefario jam erga Deum et homines odio, tamque immani et obstinato sceleri imbuti sunt, ut recte sincerè voluntatis actum nullum agere aut velint aut possint, quemadmodum explicat D. Thomas 1, q. 64, art. 2, de Malo, q. 46, art. 5, de Veritate, q. 24, art. 40; Sotus, 4, dist. 10, q. 4, art. 4 et 5; Cassalii lib. 4 de Quadrupedali Justitia; Scotus etiam et Durandus 2, distinct. 7, dum in objectum quidem honestum in genere ferri posse demones concedunt, sed illuc adjungunt, ne rectè, circumstantiarum omnium oppositu, ferantur, impediti eo quem intensissimum habent malitiae habitat. Sicut enim quandoque fit, ut perturbatore merentis animi motu impellente, quæ omnibus aliqui charissima est, vita odio habeatur, et seipso non esse quidam optent, ita et in demoneorum voluntate pravitas tanta tamque pertinax est, ut quæ ceteroque amabilissima est, honestatis species, eam ipsi despuant, oderint et aspernantur.

Corporis bonitas, quæ amorem conciliet, vel sola, vel sane precipua, est forma et pulchritudo. Idecirè nam et à vocando ad amorem,

Graecis τὸ μῆλον dicta putatur. Amor verò iste, cuius conciliatrix pulchritudo, vel purus, vel impurus et libidinosus est. Et isto capi accendique demones, plurima sanè nobiliaque ingenia existimantur. Movebantur, quantum videre adhuc licet, tribus potissimum argumentis. Primum est illud è Genes. c. 6: *Vtantes filii Dei filias hominum, quæ essent pulchrae, acceperunt sibi uxores ex omnibus quæas eleganter.* Alterum ducitur è corporum sensibus ornatorum natura, quæ sese is liberant applicant, penitusque admovant, in quibus existimam aliquam formæ venustatem asperxerint. Ex eo enim aspectu, quasi arida quædam materies igni moveatur, illuc, nisi aspergit recta ratio frigidam, exardescit amor. Persuasus verò illis erat, esse demones istiusmodi corporibus prædictos, neque ullum recta rationis imperium admittere. Tertium suggestebat de horum incubitu et succubitu experientia, ut paulo ante indicatum. Sed primum, in illo Genesios loco sublatum; alterum è tota ferè scholasticorum schola jam exterminatum, sicut et à nostro Pererio lib. 8 in Genes. disput. 2, Suarezio, tom. 2 Metaphysicorum, disput. 35, sect. 3. Tertium verò quæstionibus aliquot evolvendum.

QUESTIUNCULA XVIII.

AN CERTUM SIT, DEMON NONNULLUS FEMINIS AUT VIRIS QUIBUSDAM INCUBARE VEL SUCCUBARE?

Esi mortali genus quoddam, quod à Plinio suppressum, ab aliis *epithales*, dici solet, sed id Tertullianus lib. de Animâ, c. 44, *incubitionem* vocavit. Alii vero *incubos vel incubiones* quoddam demonum genus appellant, quod feminis interdum quibusdam incubare, tisque libidinosè abut, *succubos* verò vel *succubones*, quos, ad non dissimilem impunitatem, viri sese nonnullis substernere arbitrari. Etervo minime id eos temerè aut falso arbitrari, quæ citata est experientia ostendit. Est enim ea non nullus vel alterius hominis, sed quamplurimorum, neque, horum vanorum et fallacium, sed veritatis amantium, fidei dignissimorum; neque uno tantum, vel altero aut loco aut seculo, sed quām plurimis collecta et corroborata. Nam, è veteribus, præter D. Hieronymum in S. Pauli Vitâ et in Isaiae 13, Isidorum lib. 8, Orig., c. ult., ita D. Augustinus lib. 45 Civit., c. 23: *Celeberrima, inquit, fama est, multique se expertos, vel ab eis qui experti essent, de quorum fide dubitandum non est, audiret affirmant, Sylvanus et Faunus, quos*

Rom. Pontif. c. 12; Molina noster, alii quād plurimi. Tertia, qua Pererit in Genes. 6, disput. 5, etiamū ambigit, adeo ut illum definitē nihil pronuntiare dicat. Colveretus loco citato. Videatur tamen ille in eam quae negat propensior, quod fieri non posse conseat, ut semini prolificam vim damon conservet. Cum enim proprium hunc semen nullum sit, si liberos gignere incubus poterit, aliunde humatum semen, quod in mulieris uterum infundat, suffutur oportet. At quād arte vel solerit, ne profici spiritus dissipentur et evanescant, damon officialis? Possetne, verbi causa, dum sanguinem mitimus, extra venas et arterias, vitales animalesque in illo spiritas, ne diffundant, conservare? Addubitate prolectōt hoc et similia quāpiam non faciat, nisi experientiam inficiari, si non magna, alienus tamen, ut antea D. Augustinus loquatur, impudentius videretur. Arturum et Marlinum ex hujuscemodi progeniture incubo, veus narrat historia, et ex eis Cassarius et Abulensis loco cit. Vincentius lib. 21, c. 50; Homericus Aristoteles lib. 3, Poetice; Plutarchus in ejus vita et ex eo, præfatione in Homerum, Politianus; Surius Tullum Plinius lib. 56, c. ult., Alexandrum Magum a dracone, Plutarchus in Alexandro; Lucianus in Dial, alium è marinā succubū Gaufridus Athibodus, et ex eo Vincent, lib. 3, alios denique è Lucelburgensi Melusinā succubā idem Vincentius, et loco citato Lutherus, et ejusdem fortè generis multo olim adulteria et supra fuerunt, qua Fauorum, Satoryorum, Jovis, aliorumque eorum, posteaquām in vivis etiam pridem essa desiscent, involueris genitilis commemoravit. Quia tamen ut fabulas omnia hæc rejecere promptum, quid nobilis illi, nostrā in Germaniā, familiā, quam ab succubo extulisse imperii septemvir ante narrabat, faciemus? Quid illis, qui usitato nomine Wechselinder, quibusdam Cambiones appellantur? Quid de Lutherio ipso dicemus, quem ex incubo ese in balneo cui ancillabatur, conceperit propriater professus est, quemadmodum in editis Lipsiae libris Petrus Sylvius testatur, nec ipsa etiam Lutherus inficiatur? Cum enim ei tam infamem nefariorum orum objecisset Cochlaeus, quid, homo aliqui lingua calamque petulantissimus, in maledictorum et conviciorum palestrā nemini unquam cedens, victor per perpetuus, quid, inquit, respondit? Nihil planè, nisi, ut ipsenam Symposiacorum c. 28, recitat, hoc unum, quod paulo post

« Iude catholica deviantes, damonibus incubus et succubis abiuti. » Similia etiam hoc seculo complura nonne literis prodiderunt Magius Miscellaniorum lib. 5, cap. 4, Symphorianus Camperius lib. 2, c. 7, Jacobus Sprengerus, et Henricus Institor in Mallo maleficarum p. 1, q. 1, c. 4? Quid judicium tribunalia? Nonne in beneficiorum causis hæc sepissimè audiunt? Novi sanci, qui ut mulierculis quibusdam pestem hanc depellerent, piè ac strenue admodum laborarant. Sed Cantipratensi commentatorem adhuc, opinor, superstitum, Golvenarium audiamus. « Hoc, ait, scelus abhinc canis ferd tribus in beneficis utriusque sexus, in parte orientali Flandria atque Brabantia, per judices seculares reprehensum est, et extremo supplicio punitus; confessaque sunt occasione hujusmodi perversissimum voluntatis, ad ut beneficij crimen protractos, et quanquam essent conjugati, quod tamen relicto thoro legitimo, alter succubo, alter incubo, multo tempore scleratissime permixti fuerint. Hoc habui, ait, ex his, qui et examini interfuerunt. »

Quia verò de incubis quidem assentimur Euthymius tit. 28, cap. 9, Cantipratensis lib. 2, cap. 50, de succubis tamen ambiguunt, notanda de iisdem Innocentius verba et Cesarii lib. citato, cap. 9: « Non solum, ait, in his cavendum mulieribus, sed et viris, qui jam sicut damones per formas virorum, ut dicunt est, feminas ludificant et corrumpunt, ita per species feminarum, viros seducent et decipiunt. Lege vita Patrum, et invenies ibi quosdam viros perfectos per phantasmatam mulierum delusos, contractos et dejectos. » Ita illa. Neque sānd ratiō apparēt illa cur feminis imponere genii pessimi possint et velint, viris quanquam possint aut velint. Et quoniam haereticorum contra Catholicos quidem testimonia respuit Justinianus I. Quoniam multi, c. de Haereticis, contra haereticos tamen admittit, valeat etiam loco isto, contra diabolum testis Lutherus, dum mensalium sermonum, seu Symposiacorum, cap. 24, referit, se à Joachimo Friderico, imperi electore, audisse, nobilē quādam, in Germaniā familiā esse, quæ à succubo damone propagata sit. Sed haereticus alius et alia è sancta. Vierius, homo, ex D. Augustini loco ante indicanti, sententiā, impudens, incubitiones et succubitiones istas negat, et mulierem objectit Hollandicam, quæ sibi cum incubo rem fuisse fatetur, ab insidente tamen obstetricie virgo pronuntiante-

tur. Sed non omni virorum accessu feminei pudoris claustra reserari, docet ex Anatomicis medicis Vesalius lib. 5, cap. 15, è theologis Tostatus opusculo de Isaie verbis: *Ecce virgo concepit, num. 12 et 24;* quanquam et in istis claustris, quasi antea nunquam patuerint, observandis, damoniacam nescio quid soleritatem interdum efficeri scribit. Cantipratensis lib. 2, cap. 50, num. 38.

QUALE, HISCE PERSONIS GERENDIS, CORPUS ADIBEANT DAMONES?

Cum ad incubitiones et succubitiones istas corpore opus sit, et proprium iis corpus Aristotelis et D. Thomæ gymnasia constanter negent, alieno quoquam eos indui fatendum. Quemadmodum enim sancti, sic et profani angelis ea, dum à Deo conderentur, potestas data ut sublunari materia possent vel nostris vel animalium ceterarum corporibus assimilia fingere, sibi adjungere, eaque ita figurare et movere, ut, licet homines ipsi non essent, homines tamen qui et humana quædam opera molirentur, videri possent. Nona hæc è D. Thomā 1 p. q. 51, art. 2, et q. 110, art. 2.

EXTRINCUS ASCITO CORPORE, LIBEROS GIGNERE NUM POSSINT?

Tres cruditorum hominum sunt opiniones: prima negat, et in eā videri culpam possent D. Chrysost. hom. 21 in Genes. Philastrius hæres. 108; Serenus apud Cassianum collat. 8, c. 21; alii apud Eugubinum lib. 8 Philos. cap. 52, nisi de puris iis spiritibus, vel certe non alieno corpore larvæ loquerentur. Sed in eā tamen sunt recentiores quidam, ut Vincentius lib. 4 Histor. c. 128; Lucidus c. 4; Ulricus Constantiensis lib. de Pythonicis, c. 10; Petrus Boistva Gallico libro de prodigiosis Historiis, c. 6; pauci alii apud Comitibrenses nostrorum lib. 1 de Generat. q. 10, art. 5, in quibus et Vierius lib. 3, c. 8 et 19. Altera opinio asseverat, quam D. Thomas loco citato, Victoria relectione de Magia Malleus maleficarum part. 2, q. 1, c. 4, Thomærūm familia universa certissimam statuit, cum quibus faciunt Cesarius, Cantipratenus, Camperius, Abulensis q. 6; Hector Boethius lib. 8; Magius, Malonius, Jacobus Ruffus Medicus lib. de Constantiana Magdalena, Bellarm. lib. 3 de

QUESTIUNCULA XXL
QUI DÆMON HOMINUMQUE CONGRESSU ORIUNTUR,
NUM HOMINES?

Vetus proverbium est: *Semper novi aliquid Africum apportare.* Causam dat Aristoteles lib. 5 de Generatione animalium cap. 5, quod in præfervida et sticulosa regione, diversissima ferarum species ad unum quampli bibendi causâ rivum convenient, sieque variâ et confusa venere, variae novaque monstrorum forme nascentur. Et verò, ex equo et asinâ, non equus vel asinus, sed aliud quidpiam, mulus scilicet gigas. Cum ergo diverse speciei sint dæmon et homo, an è detectabili ac monstrifico eorum coniugio, monstra, quæ neque homo neque dæmon sint, oriuntur? An verò quemadmodum è bellua quâdama et cane, itemque è canibus et vulpibus aut lupis, canes; è perdicibus et gallinis, ut ibidem ait Philosophus, gallinae flunt, sic è dubius hisce naturis, altera, hominum, inquam, vel dæmonum, existit? Fieri horum aliquid oportet, si dæmonis aliquid in procreatione istâ semen esset. Ex ipsis enim cum humano confusione, vel homo, vel dæmon, vel ex utroque conflatus hippocentaurus quispiam, aut, si mavis, dæmonantropus conferetur. Nunc verò, cùm semine omni proprio careat diabolus, ex ipso mulierem simulante et viro, simulata tantum vel personati alicuius dæmonii, vel subrepti alicunde infantuli fit, ut supra dictum, nativitas. Ex ipso autem virum agente et muliere, verum enasci hominem, nihil, ut etiam antea constitutum est, impedit. Quemadmodum enim, è florū herbariorum semine, quantumvis proficiat transportato, flores et herbe, non homines et hortulanii, oriuntur, ita ex hominum semine, licet id à dæmonibus transferatur, non dæmones, sed homines nascentur.

QUESTIUNCULA XXII.
SINTE DÆMON FILI, QOS INCUBANDO VEL
SUCCUBANDO ILLI EDENT?

Si veram pressamque philosophorum loquendi rationem teneamus, quos vel incubando vel succubando dæmonia ediderunt, eorum filii dicendi non sunt. Eius enim filii verè habendi, è ejus semine, tanquam materiâ constant, et è ejus semini vi, tanquam efficiente causâ proximâ existunt. At non est hoc dæmonum semen, sed eorum à quibus ipsi accepérunt, et ad fœtum istum transluxerunt. Quemadmodum qui herbarum florum aliquorum, uno

ex horto in alium, semina transporiat, non eorum, quæ postea terra parit et effert, vel pater vel effector propriè physiè dicí potest, ita nec incubus aut succubus, dum alienum semen alium in agrum transfridit, vel transfrusum tantisper accipit et fovet. Si verò paulo id nominis latius pandatur, potest etiam istiusmodi sobolis dæmon pater nuncupari. Atque hæc omnium concors sententia est, ita ut Lutherus, duplici ratione, diaboli filius dici possit: ratione scilicet ortus, quem, ut supra, quest. 20, indicatum, dæmoni acceptum reulit ejus mater; et ratione doctrinæ, quam ab eodem se accepisse diabolo, perspicuit longaque admodum oratione, libro de Missâ angulari, tomo 6 editionis lenensis, tomo 7 editio- nis Wittembergensis à folio 479 ad 480, ipse met profitetur, nihil magis timens quam ne palam profundi prolixè asseverant fidem adhibere quisquam cunctetur.

QUESTIUNCULA XXIII.
AN IN ALIENO ISTIUSMODI CORPORE SARAH
ADAMARIT DÆMON?

Duobus amor iste modis intelligi potest, quoad amorem scilicet, absque ullo eum Sarah ipsa consorit et effectu, vel cum aliquo consorito et effectu. Prior illi in hominibus quidem sèpè inventur; in dæmonibus non item. Neque enim hominum propriè amantissipi, neque eorum actus ulli ipso amoris nomine, nisi ob aliquem effectum, afficiuntur. Etsi amor vocaretur aliqua ipsis ad istiusmodi effectum invitatio, quam ipse sanctissimos viros sanctissimasque feminas, quarum tot tantisque illecebris formarumque lodibris castimoniam tentavit, amasset! Inter dæmonem et S. Antonium pugnat illa sanctus describit Athanasius. « Ille titillat sensus naturali carnis ardore; hic fide, vigilis et jejunis corpus omne vallabat. Ille per noctes in pulchra mulieribz virtute ornatum, nulla omitiens figura lasciviaz; hic ultrices gehenna flamas et dolorem verminis recordans, ingestæ sibi libidini opponebat. » Et de S. Hilario D. Hieronymus: « Quoties, ait, illi nude mulieres cubant, quoties esurienti largissimæ apparueré dapes! » At posterior ille cum consorito effectu amor, in dæmonibus, etiamsi falsus odilius lethiferi potius quam amoris nomine dignandus, interdum tamen, ut haec ostendunt, inventur; atamen erga Sarah nullus omnino extitit. Nullus enim pudicitia per seipsum vim affere, neque subagitate ullius un-

quādum corpus potest, cuius obsecranda libidine, animum non prius contaminârunt, ex eoque vel tunc, vel certè aliquando, flagitiis operis consensum non impetrârunt, quemadmodum ostendit Cæsarius loco citato, et Magni Alberti discipulus Thomas Canti prætensis lib. 2, c. 57, num. 14, idque in fieri divina bonitatis ratio postulat. Si enim permetteret Deus ut pro sua libidine feminis dæmon abuteretur, eas nullo imperato assensu iniret, quæ illa usquâ contra malum, hoc septa satis et clausa molier? Quis ab impurissimo illo thoros non commacularetur? quis aut virgo, aut conjux non violaretur? Non poeticas profecto, sed verissimas et quādum plurimas omnes regio Danas et Lendas experiretur. Quod si rurum ut corporis aliquicun dixerint dæmonia, nisi ejus primò mentem expugnârunt, prout apud Cassianum est collat. 8, cap. 19, quomodo usquâ fiet ut libidinum ullam sordibus inquietum, cuius non ante in animo pudicitiam conspurcarint? Nostræ verò Saræ integritas, mentisque sanctitas, nullis vel dæmonum vel hominum blanditiis aut minis unquam cessit, cap. 2, vers. 47 et 18. Quomodo ergo eam isto modo adamare dæmon potuit?

QUESTIUNCULA XXIV.

QUID DE OCCISORUM SARÆ MARITORUM CAUSA, IN GREGO TEXTU POSITA, TANDEM SENTIENDUM?

Si, ut propositis haecenq; questiunculis probatum, neque ob naturam, neque ob adventitiam ullam corporis aut animi bonitatem, neque ob ullam ex ulla obsequiis, dictis aut factis oblectacionem et commodum, neque ob alterius alicuius amicitatem dilexit Sarah dæmon, quomodo textus idipsum Græcus affirmet? Quomodo interfectorum ejus virorum causa in amorem istum conferunt? Videtur idem Græcus rem totam insinuare, dum non simpliciter ait, dilectam à dæmoni illam fuisse, sed ipsum audire Tobiam. Plurimum verò interest an Scriptura divina quidpiam affirmet, an affirmare alios tradat. Quod affirmat illa, non potest non esse semper verissimum; quod affirmare alios tradit, verissimum semper est id eos affirmare; sed quod si affirmant falsum esse potest, ut Numerorum 15, v. 29, 32, 34, 1 Mach. 8, v. 15, Joan. 8, v. 48. Tobias verò ait se audiisse ipsam viris septem traditam fuisse, et (pauca licet verba interponat) omnes à dæmonio esse occisos, quia illam amabant. Duo priora verò ipsi narrata erant, ut è consequentibus omnibus per-

spicuum; sed tertium, quod, tanquam posterioris causa referitur, à veritate alienum est. Solet enim fama rebus quibusdam veris falsas non rarâ causas, suspicções et conjecturas appingere, neque falsas tantum, sed ineptas etiam, vulgares, è trivio et imperitorum feci petitas. Falsum profectò dæmon hominum ulli verè amicū esse, ut haecenq; instituta evict disceptatio; vulgi tamē imperitia esse quandoque amicissimum opinatur. « Omnia, » ait Laetantius libri 2 capite 15, « dæmons fallaciâratio ratio expertibus veritatis obscura est. Prodæsse enim eos putant, cum nocere desinunt, qui nihil aliud possunt quādum nocere. » Istâ verò, qualcumque et qualiumenque opinatione, imprimit gaudet veterator ille, ipsamque ut in hominum animis gignat, alat, angeat et amplificet, omni omnis calliditatis, fraudum technarumque artificio elaborat. Fingit et mentit bona se quādum mortalibus procurare, vel quādum ab illis mala depellere, quæ omnino nulla sunt. Exiguum quandoque in minimis quibusdam corporis aut fortunæ bonis, vel opis vel opelle quidpiam dat; sed eis modo, quo ad hanamdis piceibus, in ferrato hamo, esse frustilium, capundiis, extremâ hyeme, summagique nive aviculis granulum aliquod objicit, ut incœtu videat nos decipiat, verisimilisque animi bonis expoliat, gravissimis perpetuisque animos et corpora nostra supliciis afficit. Serpens est cunctis terra amictibus callidior, 2 Genes. v. 1, ejus cogitationes vafermina et recitissime sunt, 2 Cor. 2, vers. 11, cùm tenebrarum incola sit, imò et tenebre ipse, in luci tamen angelum sese transfigurat, 2 Cor. 11, versus 14.

Cui nomina mille,
Mille nocendi artes.

Atque hoc unum illa, que tam multiplex obiecitur, experientia efficit, non autem verè quenquam à dæmonie diligi, prout et omnium exitus perpetual probavit. Sanè et in hominibus, omnium illi teterimini et nocentissimi hostes consentur, qui per factam quandam amicitias speciem, per minutula quedam vel munuscule vel obsequiula fallunt, et encant, circumlitum scilicet melle venenum porrigit. Quod si quis ob paucula interjecta verba, hunc ipsum fuisse Tobiae narratum amorem negaret, negare tamen idem non posset, quia tanquam Tobiae ipsius opinionem, vel suspicionem Scriptura eundem amorem commen-

moraret. Sed numquid necesse honorata sanctorum virorum opinione et suspiciones omnes veras esse? Néque Scriptura quid eā quidem in re veri esset, narravit, sed quid ille putarit. Et, si à famā et volitante tūm rumore nolis, unde illi, queso, isti mens? Quis cum amari à dæmoniis homines docuit? quis pudicissimam sanctissimamque Saram? A vulgi ergo sermunculis totus hic junioris Tobiae sermo, quem Chaldeus textus, et noster negligendum putavimus, Græcum recitavit; sed recitat tantum, non approbat.

QUÆSTIUNCULA XXX.

SI AMASSET IPSAM, CUR EUS VIROS INTERFECISSET?

Ex eadē officia est illud alterum, quod quæstione prima quæratur, quomodo ē dæmonis, erga virginem amore fieret, ut violentas ejus sponsis manus injiceret, eosque interimeret? Vulgo enim ea erat deliratio, feminarum amoribus dæmones implicari. Virtutis porrò et honestatis amor tantum abest ut ægrè ferat alios nobilissime illius formæ, quam animo intuetur, amatores esse, ut quā plurimos eodem illo amore affici plurimum gaudeat, idque pro viribus conetur, ut, quoad ejus fieri potest, speciem illam omnes videant, suspiciant, exspectant. Is verò in quo modi proprii et inepte aliecius laetitia ac jucunditas rati habetur, participes alios consortesque resupit; sed omnium maximè contendo, pugnax et cruenta ea rivalitas, quam libidinis commovet temperanza. Quidquid enim rivulum alteri datur, hoc sibi subreptum dolet. Dimidium scilicet rei amatæ, ut de suo apud Lucianum Adonide facinorosa illa Venus quereretur. Et femina, ut Georg. 2 cœcim Poeta, sapo superbos,

Cornibus inter se subigit decernere amantes.

Pascitur in magnâ sytla formosa juventa;

Illi alternantes multâ vi prælia miscunt;

Vulneribus crebris. Lavit ater corpora sanguis.

QUÆSTIUNCULA XXVI.

QUOMODO IIS, QUE OBJECTA, RESPONDEANTUR.

Duo sunt, initio questionum istarum, objecta: Unum, posse naturali mentis aie dæmonas rem aliquam perspicere, ac judicare bonum, honestum, et pulchrum. Conceditur non illibenter, cum D. Thomā 1 par., q. 64, art. 4; sed quod exinde colligebatur, posse dæmonas rem illam eamdem amare, non admittitur. Sunt enim in dæmons, quae liberis ipsius voluntatem jam depravent, tot et tanta,

ut veræ bonitatis, honestatis et pulchritudinis amore nullo tangi possit, cum acerbè nefariè que adeo, bonorum, honestorum, pulchrorumque omnium optimum, honestissimum, pulcherrimum, Deum oderit. In quantum, cait D. Thomas 1 part., q. 60, art. 5, ad 5, Deus est commune bonum, naturaliter amatur ab omnibus. Quicunque videt eum per essentiam, impossibile est quin diligit ipsum. Sed illi, qui non vident essentiam ejus, cognoscunt eum per aliquos particulas effectus, qui interdum eorum voluntati contrariantur. Et hoc modo dicuntur dæmones odio habere Deum, cum in quantum est bonum commune omnium, unumquodque naturaliter diligit plus Deum quam se ipsum. Alterum ex dictis manifestum, scilicet et alii qui incurtere fortè potuerint, cuiusmodi est illud Tertulliani lib. de relandis virginibus, c. 7 et 8, ut propter angelos, feminarum capitā veluntur, 1 Corinθ. 11, itemque istud auctoris quæstionum ex utroque Testamento mixtum, quest. 115: Apóstolus ait: *Quem nemo principum huius seculi cognovit. Hī sunt principes et potestates et malos angelos sub se habentes, qui sub nomine fatorum voluptates suas efficiunt, et prout eis libitum fuerit, sicut assolent malifici confiteri. Sunt enim quos diligunt alios non amant, quosdam verò odiant. Et unicuique hoc suggerit unusquisque quod diligit, quia et ipsi diversas habent voluptates, alii libidinem diversi stupri, alii mulieram, alii voluptatem, alii petulantiam, alii iram, quibusdam avaritiam, alii lucra, alii dama procurant, alii charisma, alii odia, necon et impedimenta.*

QUÆSTIUNCULA XXVII.

QUE IN LATINO TEXTU EORUMEN SARE MARITOREM OCCISORUM CAUSA? UBI ET MATRIMONIU USU ET FINE.

Quam istorum casis causam attingit textus Græcus, auditione tantum, ianique vulgi famigeratione nitebatur. Sed Latinus, suo cum Chaldeo fonte, duas alias causas aperit, earumque auctorem edit, non imperitum vulgos, vel hominum etiam aliquem, summa lict eruditio sapientiæque præstantem; sed ipsum summum angelum Raphaëlem, versu 16 et 17. Nam quod apud Lyrānum quidam ait, id est illos perisse, quia infideles et idololatrez, vel alterius certè tribus et cognitionis suisson, ut etiam putat Carthusianus, falsum videtur,

qua nocti minore in culpa Rague et Sara fuissent quād ipsi, idque et non minus plecti debuissent. An enim, qui prava superstitionis homini, aut ei certo quem quoquo modo leges vetant, filiam dant, levius, quām qui hanc ducent, delinquere putandi? An et ipsa, quæ hisce talibus nubere non recusat, magis quām sponsi, excusanda? Duarum ergo iam dictarum causarum prior est, quod isti Saræ nostre proct, Deum à se, et à mente suæ excluserint. Id verò non de physica exclusione intelligentum, (Deum enim præpotenter, omniaque naturæ sua divine præsenti et immensitate completem, illo à loco, vel ex illa omnino re quis excludere unquam possit?) sed de ethica, prout supra expositionem cap. 4, præcepit secundo, secundum quam rationem et illud accipendum Apocalyp. 3, versu 20: *Ecco sto ad ostium, et pulso; si quis audiret vocem meam, et aperuerit ianuam, intrabo ad illum. Fecerunt ergo isti proct, quod obscuræ illa Israheliti generis propria, duo, inquam, illi apud Danielen senes c. 15, vers. 9: eruerterent sensum suum, et declinaverunt oculos suos, ut non videarent eum, neque recordarentur iudiciorum justorum; verbo uno, Deum non timerent, ut infra, cap. 7, vers. 42, significatur. Vide Augustinum, hom. 21. Posterior causa est, quod effrenate sue libidini, sicut equus et mulus, quibus non est intellectus, vacare voluerint. Super tales enim habet potestatem dæmonium, hisque prævalere potest, quod matrimonio, cuius auctor Deus, Genes. 2, v. 25 et 24, Math. 19, vers. 5, scleratissimè abutantur; ejusque temperiam, sanctitatem, et finem à Deo ipso præscriptum impie admotum, præcordum more, pervertant. Volut enim Deus ut matrimonium ineat, primò quidem generatum, ad humanae nature bonum, ut ea seilicet conservetur et propagetur; ut proles benejamnat, nata, expiratur, curaret, instituatur, ut mutua opéra conjugis ipsi juveni in convictu quotidiano, in depravata nature moderatione. Secundo speciatim, ad fidem Ecclesiæ utilitatem, ut et illa conservetur et angeatur, quemadmodum hic significatur vers. 22, ut in semine Abraham benedictionem in filiis consequaris, et cap. 8, vers. 9, sola posteritatis dilectione, in qui benedicatur nomen tuum in secula seculorum. Et ut fides conjugij mutua sit, et sacramentum, quibus conjugi bonis D. Augustinus lib. 9 de Genesi ad litteram, cap. 7, et libro de Boni conjugali, S. Isidorus lib. 2 de Offic. cap. 49, Fulgenitus epist. 4, c. 5:*

QUESTIUNCULA XXVIII.

CUR OCCISOS SARE MARITOS EQUO ET MULO CONFERT S. RAPHAEL? UBI ET DE MATRIMONIU USU ITE RUM.

Factum id videtur, primò quidem ut ad insignem Psalmi 51 locum alluderet angelus, eumque in memoriam omnibus redigeret: *Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus. Deinde, ut à conjugio importuna quadam vita removeret. Est enim equus libidinosus et salax admodum, et quidem à primâ statim astate ad extremam usque, ut ostendit Aristoteles lib. 6 de Historiâ animalium, c. 22: Equus, ait, coire incipit himus, tam mas quam femina, maximè tamen in trimatu. Et: Salacissimum omnium, tam feminarum cum marium, equus est. Quid à quibus hospites devoratos præli aiebant, Diomedis equi? An non impudicissime, quibus, ut Græcorum habet interpretatio, πύραυλοι τε θέτοντες, εἴτε ἀμπά, admiseri hospites*

cogebat, ipsose postea interficebat, ipsius filii fuerunt? Quid verò vulgare illud vult, & impavidus, et: *Nulus tam effetus equus, quin maius himilas?* Et, ante omnes furor est insignis equarum, de cuius causa Philosophus, lib. 5 de generatione animalium c. 5. Jam sacri vates idem ipsum indicarunt. *Machati sunt, ait apud Jeremiam Dominus cap. 5, vers. 7 et 8, et in domo meretrici luxuriantur.* Equi amatores et emissari facti sunt; umeisque ad uxorem proximi sui himilebat. Multiplicavit, ait Ezekiel cap. 25, vers. 19, 20, fornicationes suas; et insaniens libidinem super concubitum eorum, quorum carnes sunt ut carnes asinorum; et sicut fluxus equorum, fluxus eorum. Mulus verò ad libidinem etiam intemperans, steriles tamen adeò est, ut in ostentis et prodigiis mulie partus olim numeratus sit, uti à Plinio, lib. 8, cap. 44, alisque tradidit. Nam qui à Theophrasto in Cappadocia, ab aliis in Syria, parere putati sunt, eos ab aliis generi discriminati docet lib. 1 de Historia animalium, cap. 6, et lib. 6, cap. 24, Aristotele. Hinc, ut à Pierio lib. 42 Hieroglyphicorum scribitur, cum lascivum spureumque hominem vellent veteres significare, mulum aut mulam pingere solebant. Vult igitur brutorum istorum nominibus ostendere S. Raphael ab omni vita, conjugique honestate removendam, libidinem nimis importunam, intempestivam, crebram et furentem, castumque ipsius usum ad honestam liberorum procreationem, non ad pecuniam tantum voluptatem referendum. D. Augustinus libro de Neptnis et Concupiscentia cap. 4: « Qui non hæc intentione, hæc voluntate, hoc fine generant filios, ut eos ex membris hominis primi in membra transferant Christi, sed infideles parentes de infidelib[us] prole glorierint, etiam si tanta sit observantia, ut secundum matrimoniales tabulas, nonnisi liberorum procreandorum causâ concubant, non est in eis vera pudicitia conjugalis. » Enchiridii cap. 78: « Putari, ait, posset, non esse peccatum miseri conjugi non filiorum procreandorum causâ, quod est bonum nuptiale, sed carnalis etiam voluptatis, ut fornicationis, sive adulterii, sive cuiusquam alterius immunitatis mortiferum malum, quod turpe est etiam dicere, quò potest, tentante Satana, libido pertrahere, cùm incontinentiis devlet infirmitas. Posset ergo, ut dixi, hoc putari non esse peccatum, nisi addidisset Apostolus 1 Corinth. 1: *Hoc autem dico secundum veniam, non secundum imperium. Quis*

autem jam esse peccatum negat, cùm dari veniam facientibus apostolica auctoritas faciat? » Et libro de Bono conjugali, cap. 6: « Conjugalis, ait, concubitus, generandi gratia non habet culpam; concupiscentia verò saltuosa, sed tamecum conjugi, proper fit dem tori, veniale habet culpam; adulterium verò, sive fornicatio lethalis habet culpam, ac per hoc, melior est quidem ab omni concubitu continentia, quam vel ipse matrimonialis concubitus, qui fit causa dignissima. »

QUESTIUNCULA XXX.

CUR LIBIDINOSOS OMNES, UT SEPTER ISTOS, NON OBSTRUCAT ASMOIDES?

Potestatem super eos, inquit textus, habet, qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum à se et sub mente excludant, sue libidini ita vacent, sicut equus et mulus. Cùm verò sit cupidissimus, cur equis et mulis tam multis pareat? cur in eorum cœdo cunctatur? Sanè verò potest ad omne penè peccatorum genus quiescere hæc transferri. Escis vetitis tam multi hodie vescuntur, intemperantissimè tam multi cibos se et potu ingurgitant, cur, ut Adamus, non plectuntur? Cur tot parricidi Caini ponas effugiant? Cur sulphure ac pice, Sodomorum instar, quidam non deflagrant? Cur alteri et arrogantes tot, Davidis flagellis non urguntur? Itemque in similibus, de quibus Luce 13. A poterum quodam responsum est, quod mutorum ore laudatur:

Si quoties peccant homines, sua fulmina mittat Jupiter, exiguo tempore inertis erit.
At Christiano indigna parentes. Etiam si totos dies fulminaret, sulphure ac pice plueret Deus, ipsius nunquam exanimarentur armamentaria. Negre enim quemadmodum silitum, finiti allatione consumuntur, ita et infinitum; neque effecta quantūvis innumerabilia, que extra se molitur Deus, divinam ipsius vim illa ex parte minuere, fatigare vel exhaustare possunt. Sunt verò eum libidinosos omnes non intermixt damon, causæ, partim generales, partim propria. Ille videntur ad tres revocari posse: prima est, quòd à se constitutum naturalem rerum ordinem, etiam hominum sceleribus irritetur, invertire ac immutare. Deus haud statim velit; sed improbus cum vita cursum, quem ipsius natura concedit, agere libenter patitur. Hanc enim ob causam Mathei 5, solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos. Lices enim alias creaturis legem figere potuisse, nunc tamen

vera haec Seneca oratio, lib. 4 de Beneficiis, cap. 23: « Rex honores digni dat congiarium et indigni. Frumentum publicum tam fur quam perjurus et adulteri accipiunt, et sine defectu morum, quisquis civis est. Cùm aliquid est, quod tangunt civi, non tangunt bono datur, ex quo boni ac mali ferunt. Deus quoque quedam in universo humano generi dedit, à quibus excedit nemo. » Et paulo post: « Quædam in medio ponuntur. Tam bonis quam malis condunt urbēs. Monumenta ingeniorum, et ad indigos portentum publicavit editio. Medicina et scientias open ministrat. Compositiones remediorum salutarium nemo suppressit, ne sanarentur indigiti. In his exige censuram, et personarum estimationem, que separata tanquam digno dantur, non his quae promiscue turbam admittent. Multim enim refert, utrum aliquem non exclusas, an eligas. Altera porrò causa est, ut homini spatium, si velit, resipisciendi concedat Deus, et summa ejus, utraque causa bonitas, ob quam merito à nobis amari colique debet, elucescit. Existimat, inquit Apostolus Rom. 2, vers. 3, à homo, qui judicas eos, qui talia agunt, et faci ea, quia tu effuges iudicium Dei? An diuitias bonitatis ejus, et patientie, et longanimitatis contemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pauperitatem adduct? Tertia, ut quād se jam impuniti peccare sentiunt improbi, tantò graviora certò sciunt, quæ ipsos manent futura supplicia. Legi possit libello de lis, qui serio à Numine corripuntur. Plutarchus. Ideoque S. Paulus, loco citato, thessalizandi verbo uitetur, ut pœnae magnitudinem demonstret. Neque enim ubi pecuniole quipiam, vel pretiose vestis et opum modicium est, thessalus appellatur. Propria verò, preter generales istas, cause possunt à personis et rerum, de quibus agitur circumstantia duci, quemadmodum de libidinosis aliis hæc jam occurunt. Prima, non sunt femme omnes, in quas nonnullorum effusio libido est, tan sanctæ, castæ, Deoque charæ, ut Sara erat, ideoque qui hæc abut voleant, puniri, non qui aliis. Unde ipsam cap. 5, vers. 19: *Aut ego, ait, indigna fui illis, aut illi forsitan me non fuerunt digni.* Secunda, viro hanc alteri, meliori, castori et digniori nubere volebat Deus, quemadmodum et ipsa ibidem, non falso, suspicatur. Tertia, extraordinario miraculo sum Deus erga homines providentiam et beneficentiam declarare sta-

QUESTIUNCULA XXX.

AN ABSQUE POTESTATE A DEO ACCEPTA POSSIT CONTRA HOMINES DEMON ALIQUID?

Nihil omnino potest; nam Matthœi 6, ne capillum quidem à capitibus nostris absque Dei nutu excidere docemur. Et cap. 8, non possunt in porcos invadere demones, nisi eis à Christo Domino potestas fiat. Jobo verò, etiæ votis ardentissimis coparent, an calamitatem vel plagam inferre minimam, nisi concessisset Deus, potuissent? « Satanas, inquit I. 2 contra adversarium legis c. ult. D. August., cum habeat semper cupiditatem nocendi, nocere et cùquiam non potest, nisi ab Omnipotente acceptetur potestatem. Quid aliud non solùm in libro Job, quem profectò isti non accipit? (ipse sollicet legis adversarius, eodem et modo et jure, quo hodierni Ecclesiæ adversarii) Tobiam aliquo nonnullos non accipiunt), sed etiam magis in Evangelio declaratum est, ubi spiritus immundi nec in porcos irat, nisi hor illis, benignus ipse Salvator, petentibus quos certè in abyssum possent relegare, concederet; rem necessariam docere nos volens, ut sollicet noverimus multò minus eos posse, sua potestate noceere hominibus, qui nec pecoribus qualibuscumque poterunt. Hanc autem potestatem Deus bonus, oculi nobis justitiae dare diminibus potest, innoxie non potest. » Et libro de Divinatione demonum: « Accipiunt, sit, demones, sapientem potestatem et morbos immittere, et ipsum acrem vitando morbidum reddere; et perversis atque amatoribus ter-

renorum commodorum malefacta suadere. Quid, quo se, magi, sage, implique alii, demonum ope non facerent, si quod illi liberum divino etiam concessu licet? Magicas præstigias incredibili studio avebat discere imperator Nero. Magos undique omnes accersebat, pecudes hominesque immolabat. Nihil tamen omnino accutus est, ut scribit, lib. 50. Plinius, ne tanti nimorū tyrannū savitia sevissimorum etiam spirituum adminiculū juvaret, magisque accenderetur. Nolla profectio, inquit ibi Plinius, sacra, barbaric ferique ritus, non mitiora quam cogitationes ejus fuissent. Quin et idem ipsi Acheronti carnae, statim atque ullum nostrum graviore paulo culpi obstricatum vident, illico accurrerent, advolarent, violentasque crudeliter manus inferrent. Nemo, sit apud Cassianum collatione 7, cap. 22. Serenus, posset non dicam juvenum, quos videmus in hac eremo constantissima comparari, sed nec perfectorum quidem tantis taliumque hostium agminibus circumscripti, in eremo singularis habitate, si ipsi demonibus eset, pro voluntate suā, nocendi vel attendendi facultas atque libertas. Quod evidenter etiam Domini Salvatoris nostri confirmat sententia, quam pro humilitate hominis assumpti, protulit ad Pilatum ita dicens, Joan. 19: Non haberes in me ullam potestatem nisi datum tibi fuisse despere. Similia in D. Gregorio lib. 5. Dial. cap. 21, lib. 4. Moral. cap. 9. et sequentibus, D. Cypriano de Oratione Dominicâ.

QUESTIUNCULA XXXI.

SITNE PER HEPATIS FUMUS DEMON EXPULSUS?

Negant ex hereticis nonnulli, ut Wittakerus, Jonas, et Lutherus. Ille lib. 4 contra Duræum fol. 72, exclamat: Quis unquam propheta, aut Apostolus demones hoc modo abigendos esse docuit? Paulus universam Christiani hominis panopliam descripsit, 1 Thes. 6, quā tecti nullis dæmonum viribus superemur. Hoc verò mirificum telum, quo hunc dæmonem repulit Tobias, nunquam nobis commendat. Verum, pari modo, contra S. Paulum, sui sudario et semicinctio dæmones profligantes Actorum 19, vers. 12, contra ipsum etiam Dominum et Salvatorem Iesum jejuno expellendos, profiteuntur Matth. 17, vers. 21, syophahtari nonne licet? Neque enim vel jejuna, vel sudaria, vel semicinctia in illa D. Pauli panopliā recensent-

704

tur: neque eidem Apostolo totum Ecclesiæ armamentarium exponere propositum fuit, sed præcipua quædam armorum genera commendare, que tamen ipsa ne à Tobîa quidem nostro pratermissa sunt. Insignem enim ejus fidem, et religiosissimam in oratione, pernotationem legimus: ipsum vidimus stare succinctum lumbos suos in veritate, et indutum loriam justitiae. Similis mihi Massalianus, videtur Wittakerus, qui unicum dæmons ejiciendi modum putabant, ipsam scilicet quam aliis penè omnibus Christianorum caremoniis vilipensis inmodice predicabant, orationem, prout in Panopli part 2, tit. 22, ab Euthymio traditur. Jonas verò in symposiacione Lutheri cap. 56, huic ipso Luthero dicebat: Stultam rem esse per hepatis istud, diabolum esse expulsum. Respondit Luth.: Diabolus uitopotentis et vehemens adversarius non sic expellitur: habet enim Goliæ hastam, quā adversum nos pugnat et sine intermissione nos tentat. Præterea Deus armat et instruit ipsum, acut illi armis sua: dat ei stimulum, vel ferrum quod hastili suo prefigat, suam scilicet legem, quā nos fecerit invadit. Nullam sapientis illa Jonas causa, cur stultitiam, hoc sancti Raphaeli factum vocasset, attulerat: sed sapientie novum oraculum Lutherus, duas vel tres profere voluit; verum vanitatis et stultitiae plenisimis. Prima: Est diabolus fortis et vehemens. Quid ergo? vincit, vel solo jussu, ab angelo, non potuit? Altera: Goliæ hastâ nos semper oppugnat. Quid inde? Ergo nunquam expellitur? Tertia: Eum Deus armat. Luthero iudice, non Davidem Sâul contra Goliatum armat, sed Goliatum Deus contra nos, et quidem suâ sanctissimâ legâ, ut ea diabolo ferrum sit, quo nos jugulat; sed qui ab angelo, jecore incenso, exigi dæmonem non potuisse censem, mirum quâm ridiculus, feedi obsecnusque ipse modis, eum, verbo exemplaque suo, profligandum doceat. Laudat enim, adversus diabolum, joca, ludosque varios, avocationem à legis divina cogitatione, vini haustum largiore, cibum redundantiore, quia in temptationibus, inquit, centes deterunt est jejunare, quād edere ac bibere. Commendat etiam adversus dæmonum tentationes, doctoratus gradu ornatum esse, ventris (dicto venia sit) crepitus edere, itemque dæmoni dicere, ut cùm quis ducit alium, et oleta odoreatur et edat. Penè S. Cyilli Hierosolymitanum Catechesi. 6, cohortatio me, ut verba Sophi

hujus ascriberem, induisset: cā tamen rerum, nominumque fideitate commentarium jam istum compicare ausus non sum; vide, si quis cupiat, omnia poteris in Symposiaco c. 24 et 26. Abs te tantum, Wittakerere, quero, hæc in tua illa panopli? Hic enim tui, Lutheri, contra Golie hastam, thoraces?

QUESTIUNCULA XXXII.

AN CONTRA DÆMONEM FUMO HIC EFFICIENTIA

ULLA TRIBUENDA?

Ex his, qui dæmonem, jecoris fumo, exactum concedunt, non sunt omnino nulli, qui cum fumum utili effiscere, sed merum tantummodo signum fuisse sentiant; sed hi tres in partes abeunt. Quidam enim volunt totam hanc jecoris incensionem cō tantum adhibitant, ut se hominaret, esse, non angelum, angelus persuaderet. Alii fumum eundem aiunt signum fuisse temporis tantum, quo dæmon expellere. Refert utramque hanc opinionem liber de Dæmoniacis, c. 48, non. 696. Tertius placet tamen signum tantum efficacitatis et virtutis precum Tobie. Ita Lyranus cap. 6, et ex eo hereticus etiam Munsterus. Quia questioni huic subseruant, dicta sunt non pauca. 1 Reg. 19. Slat jam propositiones quatuor.

Prima: Fumus iste non fuit signum humanitatis angel. Primo quia supervacaneum superstitionis observationis periculum hominibus dedisset angelos, cùm satis alia tectus esset, varius modo alii et dæmonem extrudere et se ipsum oculare potuisse. Secundò pœccasset mendacio cap. 16, vers. 8, dicendo, vagere ad extricandum omne dæmoniorum genus, cùm reverâ nihil valere, ipse nō set optimus.

Secunda: Non fuit etiam tantummodo tempus, quo dæmon expelletur, signum. Primo, quia c. 6, vers. 5, Latine, Græcæ et Hebraicæ dicuntur haec utilia, ut ex illis medicamenta fierent; que verò ad faciendam medicinam, utilia sunt, et non signum tantum sunt. Secundò ibidem vers. 8, de cordis particula dicitur: Extricat omne genus dæmonicorum, id est, extricandi vim habet. Nam tunc omne dæmoniorum genus non extricabat, sed unum tantummodo. Ideoq[ue] sententia eadem est, atque dum dici solet: Herba ista vel potio, phlegmata ex omnibus omnia educit: febres omnes lenit, id est, educti et lenienti vim habet. An verò falsum quod ait angelus? An,

ut vani quidam agyrtae et theriacopolæ, verba dat merasque, medio in foro, nugas vendit? Tertiò hoc cap. 8. Græcæ dicitur: Tobias accepit cinerem seu primum thymianatum, et impousit cor piscis et hepar, fumumque fecit, et quando odoratus est dæmon odorem, fugit ad Egypti exprema, Hebraicæ verò: percepit Asmodæus odorem et fugit. Ecce, clarè significatur, dæmonem, vi percepti odoris fugisse. Aliquo fumus iste tantum à Tobîa et Sarâ, quibus abeunt dæmoni tempus significari oportet, vius dici debuisse, ut intelligeretur dæmonium aliisse. Quemadmodum apud nos dodiæ, et olim, dūm jubentur dæmonia sui ē corporibus obsessis abitū signum aliquod edere. Quartò, fel non tantum fuit signum temporis, quo vius restitueretur, ut infra dicam. Ergo neque cor et hepar temporis modo signum quo abire dæmon.

Tertia: Non fuit tantum signum virtutis precum. Primò iisdem ferè argumentis probatur cum citata verba non significationem solam, sed agendi etiam efficacitatem quandam fumo tribuant. Secundo, sufficeret quodlibet aliud suffimentum thureum, vel myrricum, presertim cùm hujuscemodi odoris genus, ad eam significationem usitatus et accommodatus foret, vel certè satis esse debuisse opus fumus quacumque piscis parte, vel ē jecore cujuscumque animalis, verbi gratia, arietis, capre superiori, macrati, neque fuisse opus tanto itinere, tantoque labore, unâ cum sarcinis illis, cor et hepar illud, hinc afferre.

Quarta: Fumo huic, adversis dæmonem efficientia quædam fuit. Patet ex dictis. Cū enim à Raphaële angelo adhibitus non frustra fuerit, neque solam aliquid significandi, ut probatum est, vim habeat, efficientia ei quædam tribuantur, oportet. Deinde omnia penè, quibus propositio secunda firmata, latam etiam quartam, et quidem directè confirmat. Numquid et divina justitiae consensum, eos quisesse Deo æquiparare voluerunt, superbissimos spiritus, corporis nunc rebus subjici, et earum quædam in illos efficiunt, tiam quædam exercere? Accedunt tamen suffragatores non aspernandi, Gulielmus Parisiensis libro de universo; Dionysius Carthusianus hoc loco, Vallesius sacra Philosopho, cap. 38; Petrus Gregorius Tolosanus Syntagma Juris lib. 24, cap. 22; Bartholomaeus Faustus In Enargumento, Franciscus Gregorius, tomo 6 problem. 119; Hieron. Mengus in Flagello dæmonum, documento 3.